

УДК 614.8 (078.8)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-1-31>**Ірина ДУБРОВІНА,***orcid.org/0000-0002-6676-4789*

кандидат педагогічних наук, доцент,

науковий співробітник

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

(Київ, Україна) *iradubrovina@ukir.net***Володимир МАЗУРОК,***orcid.org/0000-0003-2431-8227*

молодший науковий співробітник науково-дослідного центру

Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна) *vova12450@gmail.com***Вікторія ЛЮДВІК,***orcid.org/0000-0003-0408-251 X*

молодший науковий співробітник науково-дослідного центру

Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна) *vikki.liudvik2000@gmail.com*

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАУКОВОГО ПІДХОДУ У РОБОТІ З МОЛОДДЮ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається використання навчально-пізнавальних підходів до реалізації методу проєктів як прогресивної освітньої технології XXI століття. Окреслено вимоги до проєктів, форми та методики їх виконання. Аналіз наукових робіт доводить, що проєктна діяльність підвищує ефективність навчання та виховання здобувачів освіти. З його допомогою реалізуються міжпредметні зв'язки, здобуваються знання через взаємодію студентів та викладачів між собою. Результати проєктів можна застосовувати у реальній практиці, що зближує навчання з життям. Щоб навчити студентів на високому рівні оволодіти методом проєктів, слід розвивати їхню самостійність та критичність мислення, вміння оперувати знаннями з міжпредметних напрямів, вміння прогнозувати хід та розвиток проєктної діяльності у певних освітніх середовищах. Дослідження засвідчує, що метод проєктів сприяє формуванню і розвитку критичного (аналітичного, асоціативного, самостійного, логічного, системного) та творчого (комбінованого, прогнозованого, евристичного, інтуїтивного, інсайт) мислення у студентів. Він дає змогу набувати навички роботи з інформацією: відбирати з різних джерел, аналізувати, порівнювати, критикувати, класифікувати, компонувати, ілюструвати, доводити, систематизувати і узагальнювати отримані дані відповідно до завдань, визначати проблеми в різних галузях, передбачати результати, ставити експеримент, порівнювати з критеріями, робити аргументовані висновки, будувати систему доказів, статично обробляти дані, підтверджувати ідеї та генерувати нові можливі шляхи пошуків розв'язання, оформлювати результати, працювати в колективі, виконуючи різні соціальні ролі, бути комунікабельним. Виокремлена етапність організації роботи студентів над навчальним проєктом та критерії їх оцінювання викладачем. Проєктна технологія передбачає використання викладачем як суб'єктом управління проєктною діяльністю сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів та інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Для побудови реальної моделі проєктно-технологічної діяльності закладу вищої освіти подано відповідні рекомендації.

Ключові слова: метод проєктів, проєктні технології, пізнавальні здібності, пізнавальна активність, студентська молодь, простір вищої освіти.

Iryna DUBROVINA,

orcid.org/0000-0002-6676-4789

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Researcher of the Department of Music Funds
National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky
(Kyiv, Ukraine) iradubrovina@ukir.net*

Volodymyr MAZUROK,

orcid.org/0000-0003-2431-8227

*Junior Researcher of the Scientific Research Center
Military Institute of Taras
Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) vova12450@gmail.com*

Virtoriya LIUDVIK,

orcid.org/0000-0003-0408-251 X

*Junior Researcher of the Scientific Research Center
Military Institute of Taras
Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) vikki.liudvik2000@gmail.com*

PROJECT ACTIVITIES AS AN ELEMENT OF SCIENTIFIC APPROACH IN WORK FOR YOUNG PEOPLE

The article considers the use of learning and cognitive approaches to the implementation of the project method as a progressive educational technology of the 21st century. The requirements to the projects, methods and their implementation are defined. The analysis of scientific works proves that project activity increases the effectiveness of learning and education. With its help interdisciplinary links are implemented, knowledge is acquired through the interaction of students and teachers with each other. The results of projects can be used in real practice, bringing learning closer to life. In order to teach students to master the project method to a high level, it is necessary to develop their independent and critical thinking, to operate with interdisciplinary knowledge, to be able to predict the progress and development of project activities in certain educational environments. The research demonstrates, that the method of project contributes to the formation and development of critical (analytical, associative, independent, logical, systematic) and creative (combined, predictive, heuristic, intuitive, insightful) thinking of students. It allows to acquire skills while working with information: selecting from different sources, analysing, comparing, critiquing, classifying, assembling, illustrating, proving, systematising and summarising data according to objectives, identifying problems in different areas, envisaging results, setting up an experiment, comparing with criteria, drawing reasoned conclusions, to build a system of evidence, to statically process data, to confirm ideas and generate new possible ways of finding solutions, to formalise results, to work in a team, to perform various social roles, to be communicative. The stages of the organisation of students' work on the learning project and the teacher's evaluation criteria are highlighted. Project technology implies the use of a set of research, search, creative methods and integration of knowledge, skills from different fields of science, technology, and creativity by a teacher as a subject of project activity management. In order to build a real model of project-technological activity of a higher education institution, relevant recommendations are given.

Key words: *project method, project technologies, cognitive abilities, cognitive activity, students youth, higher educational space.*

Постановка проблеми. Перетворення соціальних та людських цінностей, становлення нових стандартів життя оптимізують нові інформаційні та нанотехнології. Це позначається, з одного боку, на ринку праці, що втілює нові інтеграційні міжнародні вимоги до рівня кваліфікації працівників. Проблемний підхід та глибокі знання взаємопов'язаних освітніх систем світу необхідні для сприймання рішень щодо проблем сталого розвитку особистості (Сиротенко, 2003: 32). Використання навчання в діяльності та міждисциплінарного проектного навчання сприяє

осмисленню свого досвіду для зближення з громадськими зв'язками, активізації у соціумі.

У сучасній освіті особливого значення набуває розвиток інноваційного потенціалу кожного студента як умова його особистого зростання та самореалізації. При цьому, особливого значення набувають креативність особистості, її здатність до творчого нестандартного мислення, вміння ефективно розв'язувати складні проблеми власної життєтворчості. Насамперед потрібно викликати і посилювати у студентів їхні власні мотиви діяльності, актуалізувати пов'язані з ними потреби,

пропонувати матеріал, для якого характерні новизна, практична спрямованість, проблемність, відповідність потребам здобувача вищої освіти.

Аналіз досліджень. Сучасна проектна діяльність, що впроваджується в організацію освітнього процесу закладів вищої освіти сприяє розвитку особисто-професійних знань, умінь викладачів та студентів.

Наукові розвідки (В. Беспалька, В. Бондаря, Л. Ващенко, Ю. Громика, Л. Даниленко, О. Коберника, Н. Масюкової, Б. Пальчевського, Г. Щедровицького, С. Яшука) дають можливість дослідити нові групи вмінь діяльності, які розвиваються, завдяки участі педагогів у навчанні основам проектної діяльності. Ці вміння відповідають запитам та завданням освітньої діяльності і ведуть до розвитку фахових компетентностей студентів, їхніх інтересів та управління різноманітними проектами на практиці.

Переваги проектного методу та вплив його використання на розвиток якостей особистостей розглядалися у працях О. Ващенка, Т. Давиденка, М. Елькіна, Н. Матяш, Т. Шашова, Т. Шиталова та ін. Використання методу проектів дозволяє реалізувати особистісно-діяльнісний (В. Давидов, Ш. Амонашвілі) та особистісно-орієнтований підходи до освіти студентів (І. Якиманська, І. Бех, С. Подмазін та ін.). Ці підходи базуються на застосуванні різних дисциплін на різних етапах навчання, інтеграцію в процесі роботи над проектом. Це забезпечує позитивну мотивацію і диференціацію в навчанні, активізує самостійну творчу діяльність студентів під час виконання проекту.

Метою статті є розкриття досвіду використання проектів у формуванні в студентів пізнавальних, творчих навичок, умінь самостійно конструювати свої знання та на практиці створювати проектний продукт.

Виклад основного матеріалу. Сутність методу проекту у системі вищої освіти, перш за все, полягає у стимулюванні інтересу студентів до надбання нових знань, умінь і навичок через участь у проектній діяльності, тому цей метод використовується для розвитку творчості, пізнавальної активності, самостійності особистості в динамічному середовищі. Цей метод необхідно використовувати як доповнення до інших видів прямого чи непрямого навчання як корисний засіб для прискореного росту студента в академічному та особистісному плані. Адже проект, спираючись на послідовність дій генерує в собі ідею, задум, комплекс заходів для досягнення певної мети. Дієвість методу проекту будувалася на практичному ухилі та зв'язку з життям, адже дослідні проекти

розширюють світогляд здобувачів вищої освіти, дають змогу краще усвідомити наукові механізми роботи з інформацією.

Проектування дозволяє поглибити практичний та творчий аспекти навчальної діяльності у закладі вищої освіти, вміння провести дослідження, спостереження, вимірювати та описувати їхні результати, що стає основою підготовки сучасного фахівця. Разом з цим проектна технологія орієнтована на самостійну діяльність: парну, групову, індивідуальну. Проектна технологія передбачає використання викладачем сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів та інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. На етапі підбиття підсумків викладач та студент мають бути рівноправними партнерами. У процесі оцінки отриманих результатів, обраних методів дослідження найціннішим є самоаналіз та оцінка студентом своєї роботи, що спирається на п'ять послідовних частин методу проектів: проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація.

Підібрати тематику проекту викладач може з урахуванням навчальної ситуації та інтересів і можливостей студентів через інтеграцію знань.

Проект – це поєднання теорії та практики, постановка певної розумової задачі й практичне його використання. Основні завдання, які розв'язує проектна технологія – це набуття й застосування знань для досягнення нових пізнавальних цілей, розвиток комунікативних навичок студентів, уміння користуватися дослідницькими прийомами тощо. Результати діяльності відповідно оформлюють у вигляді журналу, фотоматеріалів.

Викладачу необхідно добре знати інтереси студентів, їхні можливості, бажання, бути досить компетентним, комунікабельним, толерантним, із високим творчим потенціалом. Використання методу проектів підвищує ефективність навчання й виховання. Із його допомогою реалізують міжпредметні зв'язки, здобувають знання через взаємодію учасників освітнього заходу. Апробація методу проектів у сучасних умовах показує, що з його використанням ефективність процесу навчання та виховання збільшуються. Він дозволяє реалізувати ряд найважливіших теоретичних положень, відкриває нові можливості навчально-виховного процесу.

Викладачу необхідно шукати можливості застосувати наукові дослідження в навчанні, вивчати різноманітні способи використання дослідницького методу, спрямовуючи свою діяльність не лише на подачу готових знань, а й організацію навчання як дослідження.

Отже, застосування методу проектів дозволяє сформулювати спеціальні інноваційні вміння, які необхідні сучасному фахівцю в умовах оновлення організації освітнього процесу. До таких вмінь ми відносимо: вміння, пов'язані із розвитком інтересу, вміння, що розвиваються в різних видах діяльності, вміння вибирати види діяльності, що приносить користь особистості, вміння підготуватися до практичних дій, здійснювати діяльність на практиці, дослідити умови практичної діяльності, встановити особисте ставлення до практичної діяльності та суспільну цінність від практичної проектної діяльності, оцінити рівень зростання особистісних якостей від практичної діяльності для розвитку особистості тощо.

Особливістю навчально-дослідної діяльності студента є суб'єктивне відкриття ним нових знань на основі актуалізації попередньо набутих. Дослідницька технологія передбачає: ознайомлення з літературними джерелами; виявлення (бачення) проблеми; постановка (формулювання) проблеми; з'ясування незрозумілих питань; формулювання гіпотез; планування та розроблення навчальних дій; збір даних (накопичення фактів, спостережень, доказів тощо); аналіз і синтез зібраних даних; порівняння даних; підготовка до написання повідомлень; виступи з підготовленими повідомленнями; переосмислення результатів у ході обговорення та перевірки гіпотез; побудова нових повідомлень; побудова висновків та узагальнень.

У практиці впровадження дослідницької технології рівні проектного навчання можуть бути різними: початковий, середній, високий. Початковий рівень характеризують тим, що викладач сам ставить проблему перед студентом й обирає методи її розв'язання. На середньому рівні викладач ставить проблему, а методи її розв'язання студенти шукають самостійно. На високому рівні дослідницької роботи студенти проявляють самостійність як у постановці проблеми, так і в пошуках її розв'язання. Тобто ідея, що дослідницько-проектна робота студентів допоможе їм у навчанні, пізнавальній діяльності реалізується на практиці (Савченко, 2007: 2).

Існує велика різноманітність проектів, але у реальній практиці ми маємо справу зі змішаними типами проектів. Кожний тип проектів характеризується тим чи іншим видом координації, терміном виконання, етапністю, кількістю студентів. Тому, розробляючи проекти, слід враховувати їх специфіку. Реалізація методу проектів на практиці веде до зміни позиції викладача. Із носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної

діяльності студентів. Змінюється і психологічний клімат у аудиторії, переважають різні види самостійної, пошукової, дослідницької, творчої діяльності здобувачів освіти, здійснюється постійний моніторинг самостійної діяльності – він необхідний, щоб вчасно внести корективи, прийти на допомогу.

Розглянемо загальні підходи до структурування проектів. Починають з вибору теми проекту, його типу, кількості учасників. Далі викладач обмірковує можливі варіанти проблеми, які важливо дослідити в рамках наміченої теми. Проблеми висувають студенти (запитання, ситуації, відеоряд тощо) шляхом проведення «мозкової атаки», колективного обговорення. Наступним етапом є визначення завдань групам, обговорення можливих методів дослідження, пошук інформації, орієнтовні результати. Потім починається самостійна праця учасників проектів за індивідуальними або груповими дослідницькими завданнями. У групах проводяться проміжні обговорення отриманих даних.

Обов'язковим етапом є захист або презентація проектів і опанування новими навичками та вміннями. Завершується робота колективним обговоренням, експертизою, оголошенням результатів зовнішнього оцінювання, формулюванням висновків.

Основна мета методу проектів – це навчання на активній основі. У цих умовах викладач виступає у ролі організатора видів діяльності, як компетентний консультант і помічник. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не тільки на контроль знань та вмінь здобувачів освіти, а й на діагностику їхньої діяльності та розвитку. Однією з цілей наукового проекту, розробленого викладачем, є побудова таких умов під час навчального процесу, результатом якого буде індивідуальний досвід проектної діяльності кожного учасника освітнього простору вищої освіти.

На наш погляд, європейські проекти мають широкі можливості організації проектної діяльності студентів та мають різновиди: 1) за змістом: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані; 2) за кількістю студентів: індивідуальні, парні, групові; 3) за тривалістю: короткочасні, середньої тривалості, довготривалі. Таким чином, робота над проектом створює умови для розвитку загальних компетентностей фахівця: вона орієнтована на формування свідомого ставлення до навчання, створює ситуацію співробітництва, стимулює вміння слухати і висловлювати свою точку зору, вчить працювати з додатковою літературою, самостійно планувати свою діяльність і досягати результатів (укл. К. Задорожний, 2008: 10).

Сучасна проектна діяльність – це дидактичний засіб формування певних якостей особистості, активізації пізнавального інтересу.

Перша група проектів – надпредметні. Їх реалізація потребує співпраці не тільки різновікових груп, але й багатьох викладачів. Міжпредметні проекти створюються в ході виконання позакласної роботи в межах ЗВО.

Найлегшим є створення монопредметного проекту на основі ряду моделей:

а) *стартовий* – з метою планування вивчення окремої теми тощо. Подібні наукові проекти з методичною метою виконуються і викладачем, зокрема, переосмислення об'єкта вивчення та структури викладання теми.

б) *випереджальний* – дозволяє винести окрему частину матеріалу на самостійне опрацювання.

в) *рефлексивний* – виконується після вивчення об'ємної теми (можна використати для тематичного оцінювання).

г) *підсумковий* – передбачає перевірку цілісного розуміння та знання предмета студентами.

Теоретично, кожна досить велику тему можна уявити як діючий науковий проект, у межах якого моделюються логічно пов'язані навчальні ситуації. Реалізація цих ситуацій та результати роботи і призведуть до практичного втілення проектів (Кушнірук С., Дубровіна І., Шевченко А., 2022: 53).

Проектна технологія – це форма продуктивного навчання: якщо теоретична проблема – то пропонується конкретне вирішення, якщо практична проблема – то результат, готовий до впровадження. Метод орієнтований на самостійну діяльність: індивідуальну, парну, групову, яку студенти виконують протягом визначеного часу. Форма проектування – це спосіб організації освітнього процесу у ЗВО України, що відображає внутрішній зв'язок між його елементами й особливості відносин педагогів і вихованців.

Механізм реалізації проектною технологією складається з п'яти складових. Перша складова – організація стимулюючого енерго-інформаційного простору (предметного, соціокультурного, освітнього) для розвитку потенційних можливостей особистості, її внутрішнього світу.

Друга складова – організація різноманітних видів діяльності як умова самореалізації кожного: соціально-комунікативної, суспільно-корисної, ігрової, фізично-оздоровчої, навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, еколого-натуралістичної.

Третя складова – організація продуктивного спілкування як умови соціального розвитку людини, формування позитивної «Я – концепції».

Навчити студентів спілкуватись, культурі діалогу – копітка та трудомістка діяльність, успіху якої сприяють, перш за все, інтерактивні форми роботи, тобто ті форми та методи, які забезпечують продуктивну реалізацію проектною технологією.

Четверта складова – психолого-педагогічна підтримка вирішення особистістю своїх проблем, допомога їм у самопізнанні, самооцінці, самовизначенні та самоактуалізації. Ця складова потребує системного підходу.

Остання (п'ята) складова – підвищення професійної майстерності, проектною культурі професіоналів. Основною рушійною силою в реалізації кожного проекту є групове усвідомлення своєї соціальної відповідальності, постійна турбота про своє особистісне та професійне зростання.

Практика використання проектних технологій передбачає певні етапи і зміст діяльності суб'єктів навчального процесу та алгоритм роботи над проектом.

Як зазначають сучасні наукові розвідки, проектна діяльність у роботі з сучасними представниками закладів освіти йде в ногу з трендом цифровізації (переведення інформації в цифрову форму) та використанням якісно нових підходів до отримання інформації, що характерно для «цифрового покоління» (Digital Natives) та здійснюється для швидкого отримання та передачі інформації по цифрових каналах (Hrebenuk, L. & Motsak, S., Ruzhytskyi, V., Kalabska, V. & Tepla, O., 2022: 17). Сучасні здобувачі освіти, не народ, для якого створювалася створена система виховання за Ю. Коменським. Беручи це до уваги, саме нові інформаційні та комп'ютерні технології можуть забезпечити прискорене, глибоке або гарантоване формування компетенцій, оволодіння знаннями та вміннями (Prensky, 2001, p.5).

З метою досягнення позитивних результатів із втілення методу студентських проектів необхідно пройти багаторівневу систему підготовки: інформаційно-теоретичну; організаційно-практичну із закріпленням та апробацією теоретичних знань на практиці; рефлексивну із самостійною роботою здобувачів освіти із переосмислення та творчого аналізу своєї діяльності; корекційну, спрямовану на поповнення знань і практичних навичок викладачів для подолання наявних труднощів; методологічну, що передбачає підготовку тьюторів індивідуального супроводу навчання, які можуть учити інших, створювати свої майстер-класи.

На нашу думку, проектне навчання варто використовувати як доповнення до інших видів прямого чи непрямого навчання, як засіб прискорення росту в особистісному і в академічному вимірі.

Ця технологія подає один із можливих способів реалізації проблемного методу навчання. Коли викладач ставить завдання, він тим самим окреслює сплановані результати навчання і вихідні дані. Усе інше мають робити студенти: намічати проміжні завдання, шукати шлях їх вирішення, діяти, порівнювати отримане з необхідним, коректувати діяльність.

Вважаємо, що проектне навчання заохочує і підсилює щире прагнення до навчання з боку студентів, тому що воно: особистісно-орієнтоване; використовує безліч дидактичних підходів: навчання в справі, незалежні заняття, спільне навчання, мозковий штурм, рольову гру, евристичне та проблемне навчання, дискусію, командне навчання; має високу мотивацію, що означає зростання інтересу і включення в роботу під час виконання; підтримує педагогічні завдання в когнітивній, афективній і психомоторній сферах на всіх рівнях: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез; дозволяє вчитися на власному досвіді й досвіді інших у конкретній справі.

Найскладніший момент у процесі запровадження в навчальний процес проектів – організація діяльності, особливо підготовчий етап.

На нашу думку, вимогами до проектної технології є: наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам студентів; дослідницький характер пошуку шляхів вирішення проблеми; структурування діяльності відповідно до класичних етапів проектування; моделювання умов для виявлення студентами навчальної проблеми: її постановка, дослідження, пошук шляхів вирішення, експертиза й апробація версій, конструювання підсумкового проекту, його захист, корекція і впровадження, самодіяльний характер творчої активності студентів, практичне або теоретичне значення результату діяльності і готовність до застосування, (здобуття знань, розвиток особистісних якостей, опанування необхідних способів мислення і дії).

Під час роботи студенти старших курсів взаємодіють з першокурсниками: допомагають іншим у групі в пошуку джерел, необхідних їм для роботи над проектом; самі виступають джерелом інформації; координують весь процес; підтримують і заохочують; забезпечують зворотний зв'язок, щоб допомагати у просуванні роботи над проектом.

Як наслідок, у процесі спільної діяльності під час роботи над проектом в студентів формуються такі якості, як уміння працювати в колективі, брати відповідальність за вибір, рішення, роз-

діляти відповідальність, аналізувати результати діяльності, підкоряти свій темперамент, характер, час інтересам спільної справи.

Досвід роботи з методу проектів показує, що студенти можуть виступати активними учасниками процесу створення проекту, виробляти власний погляд на інформацію, намічати мету й задачі та шукати шляхи їхнього рішення.

Метод проектів дозволяє здобувачам учитися на власному досвіді й досвіді інших конкретним справам і приносить задоволення студентам, що бачать продукт власної праці.

Досвід уведення проектної діяльності студентів у початковий процес дозволяє зробити висновок, що вона створює умови для розвитку загальної компетенції студентів, оскільки: орієнтована на формування свідомого ставлення до навчання; створює ситуацію співробітництва; стимулює вміння слухати й висловлювати свою точку зору; вчить працювати з додатковою літературою, самостійно планувати свою діяльність, досягати результатів. У проектуванні студенти вчаться використовувати вислови, які починаються зі слів: «я так вважаю...», «я пропоную... тому що...». Використання проектних технологій є так званим «містком» між теорією і практикою в процесі навчання виховання і розвитку особистості. Таким чином, проект має освітнє й спеціальне значення.

Таким чином, перехід до проектування інноваційної педагогічної діяльності, що укладається в русло сучасного розвитку нашого суспільства, орієнтованого на самоорганізацію, виховання людей творчих, здатних висувати, відстоювати і втілювати в життя власні думки й ідеї обумовлює необхідність формування проектного мислення і проектної культури з використанням інформаційних технологій, що стає масовим явищем, з яким зв'язуються надії на відновлення вітчизняної освіти сьогодні й у перспективі.

Організувати і здійснити проект допоможуть орієнтовні етапи проектної діяльності, яких доцільно дотримуватися в роботі, а саме:

I. Постановка проблеми, визначення типу проекту. Вибір теми, висунування гіпотез, обговорення пропозицій (у формі «круглого столу», методом «мозкового штурму» тощо). Вибір визначальних характеристик проекту (ігровий, практично-творчий, дослідницький) та способів оформлення кінцевих результатів (презентація, захист, творчий звіт).

II. Планування й організація роботи. Розподіл ролей та обов'язків поміж учасників колективного проекту, постановка індивідуальних практичних завдань.

1. Пошук та опрацювання джерел, підготовка обладнання. Ознайомлення учасників проекту з додатковою літературою, пошук необхідної інформації в мережі Інтернет; обговорення літературних і художніх матеріалів, узагальнення інформації.

2. Здійснення проекту. Виконання індивідуальних практичних завдань, їх проміжне обговорення; вибір варіантів виконання та оформлення кінцевих результатів роботи групи, створення портфоліо.

3. Презентація. Захист проекту, творчий звіт групи.

4. Загальна оцінка проекту. Оцінювання колективної роботи та індивідуального внеску кожного учасника. Поєднання самооцінки та взаємного оцінювання.

5. Підбиття підсумків. Формулювання нових ідей і планів на майбутнє. При оцінюванні проекту слід орієнтуватися на такі критерії: глибина розкриття теми (оглядове, всебічне, поглиблене); рівень естетичного оформлення (переконливо, цікаво); самостійність та оригінальність вирішення завдання; залучення різних джерел (фото, репродукції, слайди, відео тощо); рівень співпраці (недостатньо скооперований, «командний»); форма презентації (охоплення різних видів діяльності).

Під час проведення проектів викладач має бути готовим розв'язувати деякі організаційні проблеми, а саме:

1. Змінювати зміст традиційного навчання природничих дисциплін та комплектувати предмети.

2. Організувати сумісну роботу викладачів із різних предметів під час комплектації навчальних дисциплін.

3. Опанувати новий зміст, методи та організаційні форми навчання.

4. Чергувати методи фронтальної, групової та індивідуальної роботи.

5. Використовувати комп'ютери як інструменти повсякденної навчальної роботи.

6. Розробляти завдання і визначати методи самостійної пошукової та дослідницької роботи студентів, методи колективного розв'язування проблем (визначити проблему, виокремити задачі дослідження, висунути гіпотезу, обговорити методи дослідження й оформлення кінцевого результату, аналізувати отримані дані, підбити підсумки, коригувати результати, робити висновки).

Процес виконання проекту поетапний: презентація теми проекту, обговорення її, формування груп за інтересами; визначення кількості груп та учасників (5-7 осіб), розподіл функціональних обов'язків; обговорення джерел інформації; організація роботи над проблемою колективно,

в класі; організація роботи в групах (збір інформації, аналітична робота, консультації викладача, коригування, подальший пошук інформації, аналіз нових фактів, узагальнення – обговорення – отримання результатів, оформлення матеріалів); «захист» проектних робіт, підбиття підсумків; самоаналіз, зовнішнє оцінювання.

Після закінчення роботи над проектом, на нашу думку, доцільно організувати зовнішнє оцінювання проектної діяльності, що дає змогу відстежити ефективність як роботи студентів, так і самого проекту. Критерії можуть бути такими: регулярність роботи в групі, робочий матеріал, плани уроків, електронні таблиці, результати анкетування чи бесід. Критерії оцінювання проектів: значимість і актуальність проблем, їх адекватність вивченій тематиці: коректність використаних методів дослідження і обробки результатів; активність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей; колективний характер прийняття рішень; необхідна і достатня глибина проникнення в проблему, застосування знань з інших галузей; доведеність прийнятих рішень, вміння аргументувати свої висновки; естетика оформлення результатів проекту; ефективність презентаційного матеріалу, вміння відповідати на запитання опонентів, лаконічність і аргументованість відповідей кожного члена групи. Проект можна виконати із застосуванням нових ІТ (комп'ютерні телекомунікації, електронні бази даних, віртуальні бібліотеки, кафе, музеї, інтерактивне телебачення, відео, мультимедійні засоби, аудіо- і відео конференції, факс, радіозв'язок тощо) або традиційних засобів (книжки, довідники, відеозаписи тощо).

Висновки. Отже, сьогодення вимагає від нас, педагогів, творчого підходу до роботи зі студентами. Мабуть, тому метод проектів займає все більш чільне місце у практиці. Реалізація дослідницької діяльності має на меті: становлення творчої особистості студента за допомогою виховання позитивного світогляду, що ґрунтується на життєвій компетентності, соціальному становленні; формування дослідницької стратегії пізнавальної діяльності, комплексу дослідницьких та комунікативних умінь і навичок; опанування навичками особистісного самовизначення, у тому числі професійного; самореалізація й саморозвиток. Розвивають життєві компетентності студентів на основі використання дослідницьких технологій навчання, а саме: створення умов, які сприяють самореалізації й особистісному зростанню; надання науково-дослідного характеру навчальному процесу; формування у студентів життєво необхідних умінь; вироблення навичок

прогнозування діяльності, передбачення подій і їх наслідків; формування наукового світогляду, уміння критично мислити й аналізувати інформацію; спри-

яння формуванню мотивованого, усвідомленого прагнення до опанування знаннями й навичками в суспільстві змін та інформаційних вибухів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дослідна та проектна діяльність під час вивчення біології / укл. К. Задорожний . Х.: Вид. група «Основа», 2008. 143 с.
2. Кушнірук С., Дубровіна І., Шевченко А. Організація проектної діяльності у підготовці майбутнього івент-педагога: практичний аспект. *Молодь і ринок*, № 3-4 (201-202), 2022. С. 53-60.
3. Савченко О. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя. Рідна школа. 2007. № 5. С. 5 –8.
4. Сиротенко Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Харків: Основа, 2003. 80 с.
5. Hrebenuk, L. & Motsak, S., Ruzhytskyi, V., Kalabska, V, & Tepla, O. (2022). Students' preparation for international cooperation in distance learning with role-playing, *Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges*, Youth Voice Journal Vol. IV pp. 17-30. ISBN (ONLINE): 978-1-911634-60-7.
6. Prensky M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants from On the Horizon. *NCB University Press*, Vol. 9, p. 5.

REFERENCE

1. Doslidna ta proektna diialnist pid chas vyvchennia biolohii [Experimental and project activities in biology studies]/ uкл. K. Zadorozhnyi. Kh. : Vyd. hrupa «Osnova», 2008. 143 p. [in Ukainian].
2. Kushniruk S., Dubrovina I., Shevchenko A. Orhanizatsiia proiektnoi diialnosti u pidhotovtsimaibutnoho ivent-pedahoha: praktychnyi aspekt. [Organising project activities in preparing a future event educator: a practical aspect]. *Molod i rynek*, Nr. 3-4 (201-202), 2022. pp. 53-60. [in Ukainian].
3. Savchenko O. Shkilna osvita yak zamovnyk pidhotovky maibutnoho vchytelia. [School education as the customer of future teacher training]. *Ridna shkola*. 2007. Nr.5. pp. 5 –8. [in Ukainian].
4. Syrotenko H. Suchasnyi urok: interaktyvni tekhnolohii navchannia. [The Modern Lesson: Interactive Learning Technologies] Kharkiv: Osнова, 2003. 80 p. [in Ukainian].
5. Hrebenuk, L. & Motsak, S., Ruzhytskyi, V., Kalabska, V, & Tepla, O. (2022). Students' preparation for international cooperation in distance learning with role-playing, *Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges*, Youth Voice Journal Vol. IV pp. 17-30. ISBN (ONLINE): 978-1-911634-60-7.
6. Prensky M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants from On the Horizon. / *NCB University Press*, Vol. 9, p. 5.